

Martí de Riquer i Morera (1914-2013)

Antoni Pladevall i Font

Acadèmic de número. pladevallfa@yahoo.es

El dia 17 de setembre de 2013 moria als 99 anys d'edat, a Barcelona, la ciutat on havia transcorregut pràcticament tota la seva vida, Martí de Riquer, un home d'una gran activitat i producció literària, lúcida i actiu fins al final de la seva vida i que per això va rebre nombroses i altes distincions, entre elles la d'acadèmic d'honor de la nostra Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi, per a la que en fou elegit i designat el 17 d'abril de 1996.

És difícil sintetitzar en pocs minuts la seva polifacètica vida i obra, que diccionaris i enciclopèdies sintetitzen en un o dos mots, els d'escriptor i filòleg o romanista, però que es pot definir amb molts altres mots com humanista, medievalista, heraldista o historiador i difusor de la literatura medieval i d'època clàssica en català, castellà i provençal o occità.

Martí de Riquer fou el dissetè cap d'una antiga nissaga, que ell va estudiar àmpliament des d'inicis del segle XV fins al seu avi Alexandre de Riquer i Inglada (1856-1920), dibuixant, pintor i poeta, en la seva obra *Quinze generacions d'una família catalana* (1998), obra que li valgué la distinció de la Lletra d'Or de les lletres catalanes. En ella estudià les quinze generacions que el precediren i també indagà l'inici del cognom i les persones que el portaven del segle X al XIV, alguns possibles avantpassats seus.

La família Riquer dels darrers segles fou una família de gent benestant, propietaris, d'alta posició social i amb càrrecs i missions, tant en temes polítics com comercials. En ella es varen refondre quatre altres llinatges, com el dels Davalos, procedent del Perú, del que n'heretaren el títol de comtes de Casa Davalos, al que Martí de Riquer afegí el 2005 el de Gran d'Espanya, que li concedí el rei Joan Carles, que havia estat alumne seu, quan era príncep, a partir de 1960.

Martí de Riquer va estudiar inicialment comerç, però molt aviat el va atreure l'estudi de textos catalans de l'edat mitjana i per això assistí a classes de Joan Petit i Carles Riba a la fundació Bernat Metge i ben aviat començà a publicar articles al diari *La Publicitat*.

El 1934, per instigació de Josep M. Casacuberta, va publicar un estudi sobre l'humanisme a Catalunya i l'any següent publicava a l'editorial Barcino l'edició crítica d'*Scipio i Anibal*.

L'esclat de la Guerra Civil truncà aquest camí i després de col·laborar un any amb el Servei de Recuperació d'Arxius, dirigit per Agustí Duran i Sanpere, a finals de 1937 passà la frontera per França i anà a Burgos, on col·laborà a la primera etapa de *Destino*, fins que s'incorporà al Terç de Requetès de Nostra Senyora de Montserrat, i com a tal participà a la Batalla de l'Ebre, on fou ferit a Benissa de la Terra Alta, cosa que li ocasionà la pèrdua d'un braç.

Acabada la Guerra Civil continuà col·laborant a la revista *Destino* i estudià Filosofia i Lletres a Barcelona, on es llicencià el 1942, i el 1945 es doctorà a Madrid en Filologia romànica.

Per la seva adhesió al govern des del principi de la dictadura de Franco fou cap de la Delegació de Premsa i Propaganda (1940-1942) i membre de l'Ateneu Barcelonès, on formà part de la seva junta fins l'any 1952.

Des de 1942 s'integrà a la Universitat de Barcelona, inicialment com a professor auxiliar de Filologia Moderna i professor d'Història de la Llengua i Literatura Espanyoles, i el 1950 obtingué la càtedra de Literatures Romàniques. La seva tasca de professor de la Universitat de Barcelona, a excepció del període comprès entre el 1970 i el 1976, que donà classes a la Universitat Autònoma, durà fins a la seva jubilació el 1984 i continuà com a emèrit fins el 1998.

El 1941 es casà amb Nuria Isabel Permanyer, matrimoni que tingué sis fills.

En l'aspecte polític cal destacar que mai va deixar de sentir-se català i per això el 1946 envià un informe defensant l'oficialització i reconeixement del català al Consejo Nacional del Movimiento i s'anà desvinculant del règim franquista, integrant-se al Consell Privat de Don Joan de Borbó i Battenberg. El darrer càrrec polític important seria el de senador de les Corts espanyoles entre 1977 i 1979.

Al costat d'aquesta vida activa i docent, mai va deixar la investigació i la publicació de llibres, articles i altres treballs ocasionals. Les seves publicacions sobrepassen els 400 títols, entre els quals destaquen unes trenta grans obres i més de vint edicions d'obres d'autors de temes humanístics, de lírica cortesana i trobadoresca i grans estudis que només enumerar-los requeriria un gran espai de temps. Davant la impossibilitat d'enumerar-los detalladament evoquem només els principals noms de persones o obres per ell estudiades, destacant la gran obra sobre *Els Trobadors* (1975), amb edició de textos originals; i fem esment de la seva traducció o estudis particulars sobre el Quixot, Tirant lo Blanc, la Celestina, Amadís de Gaula, la Chanson de Roland, el conte del Sant Greal de Chretien de Troyes, el Cantar del Mio Cid, etc.; i la preparació de les edicions sobre l'obra de Jordi de Sant Jordi, Andreu Febrer, Boscan o Boscà, Bernat Metge, Antoni Canals, Arnaut Daniel, sense oblidar l'edició de l'Atlàntida de Jacint Verdaguer o els estudis especialitzats sobre Guillem de Berguedà, Cerverí de Girona i Bernat de Ventadorn.

També té alguns estudis sobre heràldica entre els que destaquen *L'arnès del Cavaller* (1968) i els dos volums sobre *Heràldica catalana* (1983).

Tota aquesta tasca va omplir totalment la seva vida, a la que s'hi pot afegir també la seva tasca en la reforma de l'edifici i la dedicació a la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona, on tingué un despatx una trentena llarga d'anys en una de les torres romanes de la vella ciutat de Barcelona, i que dirigí entre 1963 i 1996.

Aquest ingent treball, acompanyat d'una excel·lent atenció i cordialitat envers els alumnes i envers tothom, li guanyaren l'admiració i respecte de tots, fins dels que compartien opinions o actuacions oposades a les seves.

Són prova d'això els càrrecs i distincions que va anar sumant al llarg de la seva dilatada vida, entre les que destaquen la de membre de la Real Academia Española, des de 1965, de la Real Academia de la Historia, de la Real Academia sevillana de Buenas Letras, o de la Hispanic Society of America.

Entre els premis rebuts més notables hi ha el Premi de Crítica Serra d'Or, pel seu estudi sobre Tirant lo Blanc, el Premi Ramon Llull (1970), la Medalla d'Or de l'Ajuntament de Barcelona (1983),

el Premi Menéndez y Pelayo (1990), el Premi Nacional d'Assaig de les Lletres Espanyoles (1991), la Creu de Sant Jordi (1992), el Premi Príncep d'Astúries de Ciències Socials (1997), el Premi Lletra d'Or de les Lletres Catalanes (1999) i el Premi Nacional de les Lletres Espanyoles (2000).

La seva vida ha estat objecte de molts treballs i estudis en obres enciclopèdiques i en treballs especialitzats, com els de Joan Francesc Fondevila i Gascon, *Martí de Riquer: la gran obra d'un humanista expert en literatura provençal, catalana medieval y cervantina* (2003); de Jordi Llovet, *Vida del trovador Martí de Riquer* (2008); d'Albert Guillem Hauf, *L'homenot Martí de Riquer, savi cavaller de les nostres lletres* (2008); de Xavier Caballé, *Ressenya de Martí de Riquer, viure la literatura* (2008), o de Josep Carles Mainé, *El caballero Riquer y su dama, la filologia* (2008).

15 de gener de 2014